

Boerenbedrog

In het verleden schijnt het nogal eens voorgekomen te zijn dat boeren door handige verkopers verleid werden om meer te betalen voor bepaalde goederen en diensten dan deze eigenlijk waard waren. Dit werd als boerenbedrog bestempeld. Tegenwoordig schijnen landbouwers niet méér dan andere beroepsgroepen het slachtoffer van zulke praktijken te zijn. We kunnen ons zelfs afvragen of in de afgelopen decennia de rollen niet zijn omgekeerd. Kunnen we nu niet veeleer van boerenbedrog spreken omdat de boeren veel meer voor hun spullen laten betalen dan ze eigenlijk waard zijn?

Laten we eens naar de situatie kijken die door het Europese landbouwbeleid is geschapen. Voor vele produkten bestaat een z.g. garantieprijs, d.w.z. een prijs waartegen elk aanbod wordt opgekocht. Die prijs is gemiddeld nogal wat hoger vastgesteld dan de prijs op de wereldmarkt. Om concurrentie van andere landen te voorkomen wordt de invoer belast (d.m.v. heffingen) of beperkt (d.m.v. quota). Omdat voor een flink aantal produkten de prijzen zo hoog zijn vastgesteld dat de produktie de consumptie op de Europese markt overtreft moet het overschot met subsidie op de wereldmarkt worden afgezet.

De eerste die hierdoor schade lijdt is de consument, die meer voor zijn produkt betaalt dan dit produkt eigenlijk waard is. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de verbruikersorganisaties niet ophouden tegen het Europese landbouwbeleid te protesteren. Tot nog toe heeft het bevoegde gezag evenwel niets aan deze klachten gedaan. Integendeel, het is er zelfs verantwoordelijk voor dat de grieven verergerd zijn.

Een tweede benadeelde groep zijn de belastingbetalers. Betaalden de verbruikers te veel voor produkten die zij overigens wel nodig hadden, sinds enige tijd wordt er als gevolg van een te hoge prijsstelling door de Europese landbouw nogal wat geproduceerd waar niemand om gevraagd heeft. Het is in de economie gebruikelijk om in zulke gevallen de prijs te laten zakken ten einde de produktie te verminderen en aan de vraag aan te passen. Voor sommige producenten kan dit betekenen dat er dan geen rendabele bedrijfsvoering meer mogelijk is. Op die manier zijn heel wat kleine winkeliers gedwongen geweest er mee uit te scheiden, en zijn hele bedrijfstakken, zoals de grote scheepsbouw, gedecimeerd of verdwenen. Voor de Europese boeren wordt echter een uitzondering gemaakt. De belastingbetaler dient het mogelijk te maken om de produktie op allerlei wijzen tegen afbraakprijzen toch kwijt te raken. Het hoeft niet te verwonderen dat op een gegeven moment de ministers van Financiën protesteerden omdat zij – net als de belastingbetaler – wel een betere aanwending van deze gelden wisten. Maar ook naar de klachten van de belastingbetaler werd nauwelijks geluisterd.

De consument en de belastingbetaler zijn niet de enige die de dupe zijn van dit beleid. De economische allocatie van produktiefactoren die het gevolg is van de verkeerde prijssignalen leidt op zeer veel plaatsen tot verstoringen en economisch nadeel voor belangrijke groepen. Een eerste verstoring betreft het externe evenwicht van de EG. Toen de landbouwsector in derde landen nog „slechts” beperkt werd in de mogelijkheden om naar de EG uit te voeren kon men nog enig begrip opbrengen. Maar nu worden de inkomensoverdrachten van de Europese belastingbetaler aan de Europese landbouwers gebruikt om op de wereldmarkt te dumpen. De klachten van de soms arme landen die daar het slachtoffer van zijn, zijn evenwel nooit serieus genomen.

Een tweede verstoring geldt het interne evenwicht van de EG. Door de structuur van de afzet en de prijzen in de EG is de verhouding tussen hetgeen de consumenten betalen en hetgeen de boeren ontvangen in de arme lidstaten ongunstiger dan in de rijkere landen. Als dit gevoegd wordt bij de onvrede die bestaat over de belastingafdrachten aan de Europese begroting die vooral voor landbouwuitgaven dienen, dan kan men verklaren dat er grote politieke druk ontstaat om dit om te buigen. In tegenstelling tot de vorige klachten is aan deze klachten wel wat gedaan. Maar de manier waarop dit gebeurde is weinig inspirerend. Door een politieke koehandel

werd uiteindelijk niet het landbouwbeleid aangepast, zoals in de rede had gelegen, maar de begrotingsbijdrage. Door de discussie te verplaatsen van het landbouwbeleid naar de netto bijdrage of „juste retour” van iedere lidstaat aan de Europese begroting werd de landbouwhervorming uitgesteld en kwam er een nieuw probleem bij dat de normale begrotingsprocedures voor lange tijd dreigt te verstoren.

Een derde en misschien wel belangrijkste verstoring treedt op doordat er als gevolg van verkeerde prijzen een verkeerde allocatie van produktie en dus van produktiefactoren plaatsvindt. De toeleverende industrie richt zich op activiteiten waarvoor eigenlijk geen markt bestaat. Er wordt beslag gelegd op kennis en hulpbronnen die beter elders hadden kunnen worden aangewend. Afnemers als biotechnologische bedrijven zien zich geconfronteerd met een slechte concurrentiepositie als gevolg van hun hoge grondstoffencosten. Industriële vernieuwing wordt gefrustreerd door hulp aan een teruglopende bedrijfstak. Terwijl grond beter aangewend zou kunnen worden voor bosbouw om in het houttekort van de EG te voorzien dan voor het produceren van landbouwoverschotten, geschiedt het omgekeerde: de prijzen van landbouwgrond stijgen mede onder invloed van de hoge garantieprijzen voor landbouwprodukten zover dat een omzetting van landbouwgrond in bosgrond niet alleen oneconomisch blijft, maar dat er in Frankrijk b.v. nog steeds op substantiële schaal bosgrond ontgonnen wordt.

De laatste verstoring waarop ik wil wijzen betreft de industriële vernieuwing. Het landbouwbeleid draagt substantieel bij aan de compartimentering van de interne markt en vormt daardoor een wezenlijke belemmering voor het opbouwen van een sterke industriële concurrentiepositie. De voortdurende budgetproblemen die het landbouwbeleid met zijn enorme lasten veroorzaakt, frustreren vaak de discussies over programma's voor industrieel onderzoek en vernieuwing die veel minder kosten.

Dit is een lange lijst met grieven, die overigens allemaal al lang bekend zijn. Voorstellen om hier wat aan te doen en een normale economische discipline in te voeren zijn er legio, en de meeste economen en zelfs landbouweconomen stemmen in principe overeen in hun benadering om de vraag richtsnoer te laten zijn voor de prijs, en de sociale aspecten op te vangen door gerichte en beperkte inkomenssteun, ook al zijn er natuurlijk verschillen in uitwerking 1).

Onlangs heeft de Europese Commissie in de persoon van de Nederlandse commissaris Andriessen een schuchter begin gemaakt om het landbouwbeleid wat meer marktconform te maken 2). De discussie over deze voorlopige voorstellen lijkt tot nog toe echter niet in de richting te gaan die een substantiële verbetering van de situatie mogelijk maakt. Het lijkt tijd te worden dat de maatschappij zich bewust wordt van de nadelen die dit beleid op lange termijn met zich mee brengt. Zowel de politieke groepen die zich steeds tegen verandering verzetten als de groepen die tot nog toe geaarzeld hebben zich met het landbouwbeleid te bemoeien dienen zich bewust te zijn van de historische verantwoordelijkheid die zij op zich nemen door Europa zijn krachten te laten besteden aan een ongeëvenaarde bescherming van een deels nutteloze produktie, op een moment in zijn geschiedenis dat Europa een grote inspanning dient te leveren om bij te blijven in de technologische wedloop die gaande is.

W.T.M. Molle

1) Zie b.v. J.F. van Riemsdijk, Hervorming van het landbouwbeleid van de EG. Hernieuwd pleidooi voor tijdelijke directe inkomensvoelers, *ESB*, 4 september 1985; ir. G. Meester, *De Groene zorgen van Europa*, proefschrift LEI, nr. 2, Den Haag, 1985; J. Pelkmans (red.), *Can the CAP be reformed*, IEPA, Working paper, Maastricht, 1985.

2) Commissie van de Europese Gemeenschappen, *Perspectieven voor het gemeenschappelijke landbouwbeleid* (Groenboek), Brussel, juli 1985.